

Strategia wprowadzenia równości małżeńskiej w Polsce na lata 2026–2035

opracowanie Stowarzyszenia Miłość Nie Wyklucza

Spis treści

Wprowadzenie	4
Wizja	5
Ewaluacja Strategii 2016–2025	6
Strategia 2026–2035	19
Diagnoza sytuacji	20
Cel strategiczny	22
Cele operacyjne	24
Mapa strategiczna – grafika	44

Wprowadzenie

Strategia wprowadzenia równości małżeńskiej w Polsce na lata 2026–2035 jest drugim dokumentem tego rodzaju przygotowanym przez Stowarzyszenie Miłość Nie Wyklucza. Zaprezentowane tu diagnozy i kierunki działań zostały opracowane we współpracy z osobami i organizacjami społecznymi działającymi na rzecz społeczności osób LGBT+ w Polsce. Jako dokument publiczny Strategia jest skierowana do wszystkich osób, dla których prawa człowieka oraz bezpieczeństwo i godność osób LGBT+ i zakładanych przez nie rodzin są ważnymi wartościami, a równość małżeńska jest kluczowym sposobem ich realizacji.

Strategia opiera się na doświadczeniach zgromadzonych przez Stowarzyszenia Miłość Nie Wyklucza w ciągu ponad 15 lat pracy na rzecz społeczności osób LGBT+ w Polsce oraz 10 lat działań na rzecz równości małżeńskiej. Jako pierwsza organizacja społeczna w Polsce, która wprowadziła postulat równości małżeńskiej do debaty publicznej, czyniąc z niej swój główny postulat, Miłość Nie Wyklucza traktuje *Strategię* jako ramowy dokument wyznaczający kierunki działań Stowarzyszenia. Jednocześnie zapraszamy do czerpania z niej inspiracji oraz współpracy przy realizacji jej konkretnych celów inne organizacje, grupy nieformalne, instytucje i osoby, którym przyświeca ten sam cel.

Równość małżeńska, czyli zrównanie par osób i tej samej płci w dostępie do instytucji małżeństwa, jest obecnie coraz powszechniejszym standardem w obszarze ochrony prawnej par osób tej samej płci. W momencie powstania tej *Strategii* wprowadziło ją 39 państw świata, dokonując zmian w przepisach prawa i otwierając istniejącą instytucję małżeństwa na pary osób tej samej płci. W wielu przypadkach zmiany te poprzedziły wyroki krajowych i międzynarodowych sądów oraz intensywne kampanie i działania rzecznicze przeprowadzone przez organizacje społeczne.

Również w przypadku Polski równość małżeńska zostanie wprowadzona na drodze legislacyjnej poprzez przyjęcie odpowiedniej ustawy, która uzyska poparcie obu izb parlamentu i podpis prezydenta. Projekt takiej ustawy został przygotowany przez grupę prawną Stowarzyszenia Miłość Nie Wyklucza w 2016 roku. Z tej perspektywy cel ujęty w nowej *Strategii* pozostaje niezmienny. Inne są natomiast cele operacyjne, które uwzględniają nie tylko efekty 10 lat pracy, lecz także obecną sytuację i prognozy na przyszłość w dziedzinie zmian politycznych i geopolitycznych, ekonomiczno-społecznych i technologicznych.

Wizja

W Polsce obowiązuje równość małżeńska. Pary osób tej samej płci mogą zawrzeć małżeństwo we własnym kraju, uzyskując pełną ochronę prawną dla swoich rodzin.

Społeczeństwo akceptuje rodziny zakładane przez pary osób tej samej płci.

Poparcie społeczne dla równości małżeńskiej jest wysokie i stabilne.

Bezpieczeństwo i godność rodzin nie są zagrożone. Organizacje społeczne, inicjatywy obywatelskie, instytucje publiczne oraz osoby prywatne stoją na straży równości małżeńskiej.

Ewaluacja Strategii wprowadzenia równości małżeńskiej w Polsce na lata 2016–2025

W ciągu 10 lat realizacji pierwszej Strategii zaszły znaczące zmiany w obszarze postaw społecznych, sytuacji politycznej i międzynarodowej oraz kondycji społeczności osób LGBT+ w Polsce. Zanim przejdziemy do oceny poziomu realizacji poszczególnych celów, podsumujmy najważniejsze z tych zmian.

- Równość małżeńska przestała być tematem nieznanym i marginalnym; jest obecnie postulatem trzech partii politycznych obecnych w Sejmie oraz wszystkich organizacji LGBT+ w Polsce.
- Znaczący stały wzrost poparcia społecznego dla równości małżeńskiej w elektoratach lewicowych, centrowych i centroprawicowych nie przełożył się na działania partii politycznych.
- Temat rodzicielstwa par osób tej samej płci przestał być tabu dla mediów, ale pozostał nim dla klasy politycznej
- Kampania nienawiści i działania wymierzone przeciw społeczności LGBT+ w Polsce przez rząd Prawa i Sprawiedliwości oraz instytucje i media publiczne doprowadziły do zwiększenia widoczności i świadomości społecznej na temat sytuacji prawnej osób LGBT+, lecz bez efektów politycznych.
- W efekcie opresyjnych polityk władz centralnych doszło do bezprecedensowej samoorganizacji osób LGBT+ i sojuszniczych w całej Polsce, co doprowadziło do powstania kilkudziesięciu inicjatyw lokalnych.
- Podwoiła się liczba krajów, które wprowadziły równość małżeńską. Zrobili to: Kolumbia, Finlandia, Malta, Niemcy, Australia, Austria, Tajwan, Ekwador, Kostaryka, Chile, Szwajcaria, Słowenia, Kuba, Meksyk, Andora, Nepal, Estonia, Grecja, Liechtenstein i Tajlandia.

- Gwałtowne zmiany technologiczne doprowadziły do dominacji mediów społecznościowych, wytworzenia się baniek informacyjnych, kryzysu autorytetów i bezprecedensowego zalewu dyskursu publicznego dezinformacją.
- Polaryzacja stała się dominującą taktyką wykorzystywaną przez partie polityczne do budowania kapitału i pozyskiwania głosów, co w wielu krajach Europy i świata doprowadziło do objęcia władzy przez partie populistyczne oraz autorytarnych często otwarcie faszyzujących polityków radykalnie wrogich osobom LGBT+.
- Działania władz państw członkowskich – głównie Polski i Węgier – wymierzone przeciw społeczności LGBT+ doprowadziły do przyjęcia sojuszniczej narracji przez Komisję Europejską i punktowych interwencji instytucji Unii Europejskiej.
- Wybuch pełnoskalowej wojny w wyniku agresji Rosji na Ukrainę wiązał się z wzmocnieniem rosyjskich kampanii dezinformacyjnych – w tym kampanii nienawiści wobec osób LGBT+ – prowadzonych w Polsce.
- Wojna w Ukrainie doprowadziła do wzrostu liczby migrujących i uchodźczych osób LGBT+ również w Polsce.
- Doszło do załamania powojennego porządku geopolitycznego opartego na sojuszu państw Europy i Stanów Zjednoczonych, co doprowadziło do pogłębienia kryzysu instytucji międzynarodowych stojących na straży praw człowieka.
- Znaczne wzmocnienie wpływów fundamentalistów religijnych w Stanach Zjednoczonych spowodowało odwrót władz federalnych od polityk równościowych na rzecz działań wymierzonych w osoby transpłciowe oraz rozpowszechnienie stosowanych tam technik dezinformacji na całym świecie, w tym w Polsce

Ewaluacja celów

Cel strategiczny polegający na wprowadzeniu w Polsce równości małżeńskiej przy pomocy ustawy nie został osiągnięty.

1. Zbudowanie woli politycznej do wprowadzenia równości małżeńskiej

Poparcie dla równości małżeńskiej deklarują obecnie trzy partie polityczne obecne w Sejmie (Nowa Lewica, Razem, Zieloni) oraz konkretne posłanki i posłowie w partiach centrowych i centroprawicowych (Polska 2050 i Koalicja Obywatelska). Sprzeciw lub wręcz wrogość prezentują partie prawicowe i skrajnie prawicowe (Prawo i Sprawiedliwość i Konfederacja). W żadnym z parlamentów w latach 2016–2025 nie było większości, która przyjąłaby projekt ustawy o równości małżeńskiej. Wrogą postawę prezentowali poprzedni i obecny Prezydent.

Praca rzecznicza na szczeblu centralnym przyniosła bardzo ograniczone efekty. W roku 2018 klub Nowoczesnej złożył w Sejmie intensywnie konsultowany z Miłość Nie Wyklucza projekt ustawy o związkach partnerskich, której zapisy były bardzo zbliżone do równości małżeńskiej, ale pomijały kwestię adopcji. Projekt nie był procedowany.

W roku 2019 projekt ustawy o równości małżeńskiej przygotowany przez Miłość Nie Wyklucza został złożony w Sejmie przez klub Lewicy. Z uwagi na otwartą wrogość wobec osób LGBT+ ówczesnych władz, w tym większości parlamentarnej, wydarzenie to było jednocześnie doniosłe historycznie i jedynie symboliczne. Projekt nie był procedowany.

Rządy Zjednoczonej Prawicy pod przewodnictwem Prawa i Sprawiedliwości skupiały się raczej na – szczęśliwie mało skutecznym – próbach ograniczania i odbierania praw osobom LGBT+. Koalicyjny gabinet premiera Donalda Tuska utworzony po odsunięciu PiS od władzy w 2023 roku przygotował pierwszy rządowy projekt ustawy o związkach partnerskich. Oferował szeroki zakres ochrony prawnej, lecz po raz kolejny pomijał ochronę rodzin z dziećmi, co spotkało się z krytyką kilku tysięcy osób, które wzięły udział w konsultacjach społecznych z inicjatywy Miłość Nie Wyklucza. Pomimo długich prac projekt nie został przyjęty przez rząd z powodu sprzeciwu Polskiego Stronnictwa Ludowego i decyzji premiera. W zamian rząd przyjął

ograniczony projekt ustawy „o osobie najbliższej” obejmujący pakiet umów notarialnych oferujących ograniczony poziom ochrony prawnej parom i pomijający rodziny z dziećmi. W momencie powstania *Strategii* projekt został przyjęty przez parlament. Szanse na uzyskanie podpisu prezydenta oceniamy jako znikome.

Temat równego traktowania osób LGBT+ zaistniał natomiast na szczeblu samorządowym. Pojawiły się pionierskie inicjatywy takie jak pilotowana przez Miłość Nie Wyklucza Warszawska Deklaracja LGBT+ czy Model Równego Traktowania w Gdańsku, powstały także stanowiska pełnomocniczki i pełnomocnika do spraw równego traktowania na szczeblu wojewódzkim i miejskim. Z drugiej strony w reakcji na niewątpliwą sukces rzeczniczy, jakim było podpisanie Warszawskiej Deklaracji LGBT+ przez prezydenta miasta Rafała Trzaskowskiego, fundamentalistyczne i radykalnie prawicowe środowiska doprowadziły do przyjęcia przez samorzady uchwał o zwalczaniu inicjatyw na rzecz równouprawnienia osób LGBT+. W szczytowym momencie tej kampanii „strefy wolne od ideologii LGBT+” wprowadziły samorzady obejmujące około 1/3 terytorium Polski.

Poziom realizacji celu dotyczącego woli politycznej można ocenić jako zły. Konieczna jest rewizja założeń i przyjęcie nowego modelu rzeczniczego opartego na szerszej gamie bardziej rozbudowanych taktyk.

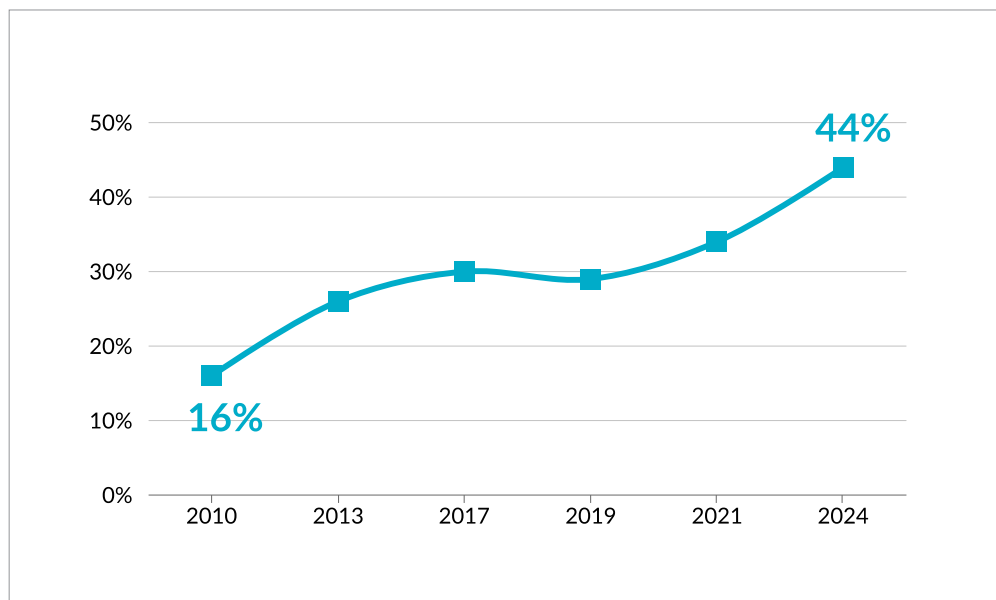
2. Zwiększenie poparcia społecznego dla równości małżeńskiej

Polskie społeczeństwo jest coraz bardziej przychylnie postulatowi równości małżeńskiej, co potwierdzają sondaże opinii.

Według danych CBOS poziom poparcia społecznego dla równości małżeńskiej w latach 2010–2024 wzrósł z 16 procent do 44 procent. Gdy weźmiemy pod uwagę tylko okres realizacji poprzedniej *Strategii* (czyli lata 2016–2024), był to wzrost z 29 procent do 44 procent. Według dwóch sondaży z kwietnia i września 2024 roku poparcie dla małżeństw wyniosło odpowiednio 50 procent i 51 procent. Przekrojowe badania społeczne przeprowadzone w II połowie 2025 roku wskazały na poparcie dla małżeństw na poziomie 54 procent.

wykes 1

Procent ankietowanych odpowiadających „tak” na pytanie „Czy pary osób tej samej płci powinny móc zawierać związki małżeńskie” Raporty CBOS Stosunek Polaków do osób homoseksualnych

Przeszkodą pozostaje także rosnące, ale wciąż niskie poparcie społeczne dla ochrony prawnej dzieci wychowywanych przez rodziców tej samej płci. Pomimo stosunkowo wysokiego poparcia dla możliwości przysposobienia dziecka jednej z osób w związku przez rodzica społecznego postulat adopcji wciąż wywołuje duży opór społeczny. Według sondaży opinii z 2024 roku poparcie dla przysposobienia oscyluje między 47 a 69 procentami. Jeśli chodzi o adopcję, według badań CBOS w latach 2010–2024 poparcie wzrosło z 6 procent do 23 procent.

Co istotne, poziom poparcia dla rozwiązań prawnych oferujących niepełną ochronę – na przykład w formie związków partnerskich – jest wyższy niż poziom poparcia dla równości małżeńskiej i w 2024 roku przekroczył poziom 60 procent. Poziom poparcia dla małżeństw jest także niższy w tych sondażach, w których pytanie dotyczy wyboru między poparciem dla małżeństw i innych sposobów formalizacji.

Poziom realizacji tego celu można ocenić jako bardzo dobry i zgodny z założeniami pierwszej Strategii. Jednocześnie rozdźwięk między coraz bardziej przychylnym społeczeństwem a utrzymującym się brakiem woli politycznej wskazuje na konieczność powiększenia grupy osób zdecydowanie popierających równość małżeńską i zaangażowanie ich do działań rzeczniczych.

Niezbędne jest również podniesienie poziomu zrozumienia, a więc i poparcia społecznego dla konieczności ochrony prawnej par wychowujących dzieci w formie prawa do przysposobienia i adopcji. Potrzebna jest także dalsza praca nad odróżnieniem w świadomości społecznej wybiórczej ochrony prawnej od równości małżeńskiej.

2.1 Popularyzacja idei równości małżeńskiej

Dzięki kampaniom społecznym, wieloletniej pracy z mediami oraz sukcesom litygacyjnym pojęcie równości małżeńskiej przestało być egzotyczne i niezrozumiałe i trafiło do głównego nurtu debaty publicznej w Polsce. Posługują się nim media, organizacje społeczne oraz część polityków i polityczek. Jednocześnie wciąż częste są nieporozumienia związane z myleniem małżeństw z innymi rodzajami przepisów formalizujących sytuacje par osób tej samej płci i ich rodzin takich jak związki partnerskie.

Wzrosło również zrozumienie równości małżeńskiej jako instytucji prawa rodzinnego obejmującego rodzicielstwo. Jednocześnie to właśnie kwestia wychowania dzieci wzbudza największy opór społeczny i jest wykorzystywana politycznie nie tylko w celu blokowania równości małżeńskiej, ale również prowokowania negatywnych postaw wobec całej społeczności osób LGBT+ w Polsce.

Postulat równości małżeńskiej przestał być kontrowersyjny dla organizacji i inicjatyw LGBT+ oraz znaczącej części organizacji społecznych i prodemokratycznych inicjatyw obywatelskich. Poziom zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego w działania na rzecz zmiany prawa pozostaje jednak niewystarczający, aby skutecznie wpłynąć na decyzje polityczne władz centralnych.

Sukcesy litygacyjne w sądach krajowych i międzynarodowych, zwłaszcza te dotyczące uznawania małżeństw par osób tej samej płci zawieranych za granicą, znacząco przyczyniły się do wzrostu rozpoznawalności równości małżeńskiej w systemie sądowym, środowiskach prawniczych, władzach samorządowych i instytucjach administracji publicznej na szczeblu lokalnym.

Kluczowe znaczenie dla popularyzacji idei równości małżeńskiej, również w aspekcie rodzicielstwa, miały i mają kultura masowa, działania samorządnicze prowadzone przez influencerów w mediach

społecznościowych i tradycyjnych oraz zmiany legislacyjne zachodzące w innych krajach.

Udało się doprowadzić do znaczącej ewolucji postaw w mediach głównego nurtu – zarówno prywatnych jak i publicznych – w których coraz częstsze są postawy sojusznicze. O konieczności prawnej ochrony rodzin mówią zarówno dziennikarze i dziennikarki z redakcji prezentujących postawy progresywne, jak i umiarkowanie konserwatywne.

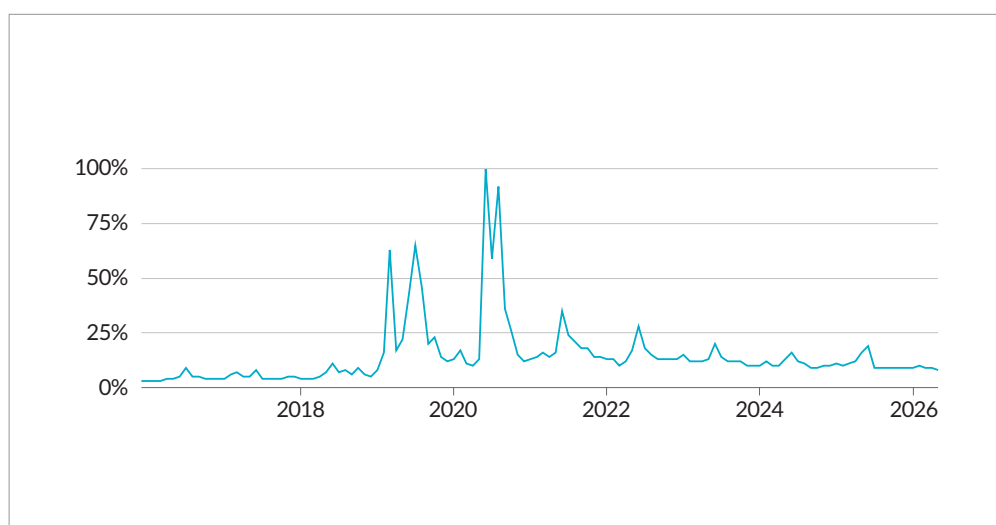
Poziom realizacji tego celu można ocenić jako dobry, choć wciąż niewystarczający. Potrzebna jest dalsza praca nad wzrostem świadomości społecznej, jeśli chodzi o rodzicielstwo oraz różnice między małżeństwami a innymi rozwiązaniami legislacyjnymi.

2.2 Zwiększenie widoczności osób LGBT+

W okresie realizacji strategii wzrosła liczba publicznych coming outów osób publicznych i oddolnych inicjatyw lokalnych społeczności LGBT+, w tym Marszów Równości, oraz aktywność żyjących otwarcie osób LGBT+ w mediach społecznościowych. Zwiększyła się również widoczność tematyki osób LGBT+ w kulturze i mediach tradycyjnych w formie tekstów literackich, seriali i filmów, spektakli teatralnych, wystaw, reportaży, a także opracowań naukowych i prac badawczych.

wykres 2

Wykres przedstawiający trend popularności frazy „LGBT” w wyszukiwarce internetowej Google. Skoki w latach 2019–2020 pokrywają się w czasie z podpisaniem zainicjowanej przez Miłość Nie Wyklucza Warszawskiej Deklaracji LGBT+ i reakcją władz państwowych w postaci hasła o „ideologii” i „strefach wolnych od ideologii LGBT”. Nawet po spadku w roku 2021 średnia popularność frazy jest dwukrotnie wyższa, niż przed momentem podpisania Deklaracji.

Wzrost widoczności był szczególnie dostrzegalny w latach 2019–2020, gdy władze, instytucje i media publiczne prowadziły intensywną kampanię prześladowania i dehumanizacji osób LGBT+ w Polsce. Osoby LGBT+ oraz organizacje społeczne działające na ich rzecz stały się wtedy szczególnie obecne w mediach i dyskursie publicznym – zarówno jako cel ataków, jak i grupa społeczna, której należy bronić. Bezpieczeństwo i godność osób LGBT+ stały się częścią pakietu postulatów prodemokratycznej opozycji demonstrującej przeciw nadużyciom władzy i przemocy rządów Zjednoczonej Prawicy pod przewodnictwem Prawa i Sprawiedliwości.

Zjawiska te nie przełożyły się jednak na zbudowanie wystarczająco silnej i trwałej woli politycznej, aby doprowadzić do realizacji konkretnych postulatów społeczności przez kolejny rząd. Podobnie jak w przypadku wzrostu poparcia społecznego wzrost widoczności nie przełożył się bezpośrednio na zmianę prawa.

Według danych CBOS w latach 2010–2024 odsetek osób deklarujących, że „znają osobiście jakiegoś geja lub lesbijkę”, wzrósł z 24 procent do 47 procent. Wciąż widoczna jest korelacja pomiędzy osobistą znajomością a poparciem dla równych praw. Według badania CBOS w 2024 roku postawy akceptacji deklarowało 43 procent, a niechęci 36 procent ankietowanych.

Ogromna polaryzacja dyskursu społecznego wykreowana przez partie polityczne doprowadziła do trwałego związania postaw wobec osób LGBT+ z zafałszowanym zestawem wartości oraz lojalnością wobec konkretnych partii, a nawet polityków. W efekcie wzrost widoczności stracił wymiar stricte społeczny i stał się częścią nieustającej kampanii politycznej, co doprowadziło do osłabienia humanizującego efektu coming outów.

Z uwagi na brak oczekiwanych skutków poziom realizacji celu można uznać za średni i niewystarczający. Konieczne jest nie tylko dalsze podnoszenie widoczności osób LGBT+ i ich rodzin, ale przede wszystkim podnoszenie świadomości społecznej na temat wpływu decyzji politycznych na ich bezpieczeństwo i jakość życia.

2.3 Zbudowanie ogólnopolskiego ruchu społecznego skupionego wokół równości małżeńskiej.

W momencie powstania tej *Strategii* równość małżeńska jest wspólnym postulatem przytłaczającej większości organizacji LGBT+ w Polsce, co potwierdzają symboliczne deklaracje zainicjowane przez Miłość Nie Wyklucza i podpisane przez organizacje społeczne w 2019, 2023 i 2026 roku. Pomimo wieloletnich starań nie powstała koalicja zrzeszająca organizacje działające na rzecz społeczności LGBT+ ani wspólna platforma rzecznicza ułatwiająca koordynację i wzmacniająca głos społeczności. Udało się natomiast skutecznie zniwelować wieloletni opór największych organizacji LGBT+ przed poparciem postulatu równości małżeńskiej jako zbyt śmiałego i szkodliwego z perspektywy mniejszego celu, jakim są związki partnerskie.

W latach 2023–2026 zawiązał się cały szereg oddolnych inicjatyw na rzecz równości małżeńskiej, a istniejące organizacje i grupy zaczęły podejmować własne działania na rzecz tego postulatu również na szczeblu lokalnym. Pomijając pojedyncze przypadki, działania te nie są jednak koordynowane i mają charakter punktowy.

Pierwszy Kongres LGBT+ zorganizowany przez Miłość Nie Wyklucza w 2019 roku w Warszawie

Ważnym zjawiskiem potwierdzającym skuteczne umieszczenie równości małżeńskiej na mapie zainteresowań inicjatyw obywatelskich są też liczne litygacje inicjowane zarówno przez organizacje, jak i konkretne pary osób tej samej płci, które doprowadziły do przełomowych wyroków sądów krajowych i międzynarodowych.

Pomimo zdecydowanego wzrostu świadomości sytuacji prawnej i społecznej osób LGBT+ w Polsce wśród organizacji społecznych i ruchów obywatelskich postulat równości małżeńskiej nie jest uznawany za element portfolio praw człowieka, państwa prawa i demokratycznych standardów. Sojusznictwo w trzecim sektorze ogranicza się często do związków partnerskich. Wyzwaniem pozostaje również słaba kondycja organizacji i niski kapitał społeczny w Polsce.

Poziom realizacji tego celu oceniamy jako średni. Postulat równości małżeńskiej nie jest już wysuwany przez jedną organizację w Polsce, ale nie stał się powszechnie uznanym standardem w dziedzinie praw człowieka. Potrzebna jest praca edukacyjna i przygotowanie rozproszonych inicjatyw do samodzielnej pracy rzeczniczej oraz regularna praca mobilizująca kluczowe grupy społeczne.

3. Podnoszenie potencjału organizacji LGBT+

W Polsce istnieje obecnie około pięćdziesięciu organizacji i grup nieformalnych prowadzących działania na rzecz społeczności osób LGBT+. Wzrost liczby inicjatyw w latach objętych poprzednią strategią był imponujący. Przełomem była bezprecedensowa samoorganizacja społeczności w latach 2020–2023 w reakcji na opresyjne działania polskiego rządu. W ciągu zaledwie kilku lat liczba Marszów Równości wzrosła z kilkunastu do 37 w 2023 roku, a istotną część stanowiły wydarzenia w mniejszych miejscowościach. Pojawiły się również kolektywy i grupy nieformalne skupione głównie na działaniach samopomocowych.

Jednocześnie wiele lokalnych inicjatyw nie przetrwało momentu pierwszego zrywu i ograniczyło lub zakończyło działalność w kolejnych latach. Według diagnozy opracowanej na podstawie warsztatów wydobywczych w trakcie zorganizowanego przez Miłość Nie Wyklucza w 2022 roku 2. Kongresu LGBT+ znakomita większość organizacji zmagająca się z brakiem najbardziej podstawowych zasobów. Brak

pieniędzy i ludzi zidentyfikowano jako przyczynę wypalenia i słabej retencji, które uniemożliwiają nie tylko profesjonalizację i rozwój, ale utrzymanie działalności tych inicjatyw. Te obserwacje potwierdziło wiele organizacji uczestniczących w Kongresie Równości Małżeńskiej zorganizowanym przez Miłość Nie Wyklucza w 2026 roku.

Dostępne w Polsce programy grantowe oraz podejmowane przez organizacje społeczne z sektora akcje wspierania lokalnych inicjatyw (w tym Fundusz „U Siebie” prowadzony przez Miłość Nie Wyklucza) są niewystarczające, aby umożliwić organizacjom zatrudnianie etatowych pracowników – stać na to jedynie kilka z nich. Podobnie jedynie garstka organizacji jest w stanie pozyskać środki z darowizn i 1,5 procenta podatku na poziomie umożliwiającym zatrudnienie personelu. Wsparcie ze strony instytucji publicznych, przez lata praktycznie niedostępne, jest bardzo ograniczone, a współpraca z biznesem jest w większości przypadków niepewna lub zbyt wymagająca dla mniejszych inicjatyw. W efekcie organizacje w znakomitej większości nie są w stanie zdywersyfikować wpływów i pozostają uzależnione od grantów.

Pomimo tych strukturalnych deficytów działalność organizacji LGBT+ w całej Polsce pozostaje widoczna, a jakość, zasięg i wpływ ich pracy w wielu przypadkach rośnie. W kilku przypadkach lokalne organizacje LGBT+ wypracowały sobie dobre relacje z władzami samorządowymi oraz instytucjami miejskimi i międzynarodowymi. Relacje z władzami centralnymi pozostają domeną bardzo ograniczonego grona organizacji warszawskich, a ich jakość pozostawia wiele do życzenia. Stałymi partnerami pozostają ambasady i przedstawicielstwa oraz instytucje Unii Europejskiej.

Z perspektywy realnych możliwości Stowarzyszenia poziom realizacji tego celu można ocenić jako średni. Wzmocnienie potencjału organizacji wymaga przede wszystkim środków finansowych, których zebranie przekracza w tym momencie możliwości całego sektora. Dopiero zapewnienie tych bazowych warunków przetrwania umożliwi rozwój i prowadzenie regularnej strategicznej pracy na rzecz społeczności.

Pierwsza *Strategia* zakładała stały rozwój potencjału Miłość Nie Wyklucza oraz organizacji LGBT+ w całym kraju w celu zawiązania koalicji, koordynacji i profesjonalizacji pracy kampanijnej i rzeczniczej oraz uformowania zadaniowej Grupy Prawnej skupionej wyłącznie na postulacie równości małżeńskiej. Etapy wdrażania *Strategii* obejmowały również podział pracy w ramach koalicji organizacji oraz koordynację tych działań przez Miłość Nie Wyklucza.

Pomimo braku realizacji większości z tych etapów udało się osiągnąć konkretne cele operacyjne, co oznacza, że nie były one konieczne do wdrożenia *Strategii*. Z perspektywy czasu możemy stwierdzić, że założenia te kładły zbyt duży nacisk na rozwój instytucjonalny, tworzenie sformalizowanych struktur i scentralizowaną koordynację działań. Zakładały też nierealistyczny rozwój potencjału organizacji społecznych i poziom profesjonalizacji, który wydaje się trudny do osiągnięcia w nadchodzących latach.

Mimo to udało się osiągnąć, przynajmniej częściowo, cele operacyjne ujęte w pierwszej *Strategii*. Oznacza to, że nowy plan powinien skorzystać z tych doświadczeń i bazować na bardziej realistycznym modelu współpracy w ramach luźnej koalicji rozproszonych podmiotów w obszarach kampanii i rzecznictwa.

Strategia wprowadzenia równości małżeńskiej w Polsce na lata 2026–2035

opracowanie Stowarzyszenia Miłość Nie Wyklucza

Diagnoza sytuacji pod kątem ryzyk

W momencie tworzenia *Strategii* w Polsce nastąpił przełom. W wyniku wyroków Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka polskie sądy administracyjne nakazały urzędowi stanu cywilnego wykonanie transkrypcji aktów małżeństw par osób tej samej płci, które pobrały się za granicą.

Ten litygacyjny sukces był możliwy dzięki połączeniu efektów wieloletnich działań na polu zmiany społecznej oraz samoorganizacji par osób tej samej płci i determinacji reprezentujących je prawniczek i prawników. Dzięki wytworzonej w ten sposób presji po raz pierwszy w historii rząd podejmuje decyzje na rzecz uznania praw małżeńskich par osób tej samej płci w Polsce, przyjmując rozporządzenia i obligując instytucje publiczne do respektowania wyroków sądów.

Z perspektywy strategicznego celu, jakim jest wprowadzenie równości małżeńskiej w Polsce, to ważny krok, który umożliwi zaistnienie w systemie prawnym grupy par osób tej samej płci dysponujących przynajmniej częściową ochroną prawną należną małżeństwom. Spodziewamy się, że do końca 2026 roku będzie to ponad sto par, których małżeństwa będą honorowane przynajmniej w systemie opieki zdrowotnej i Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych. Rejestracja zagranicznych małżeństw otworzy drogę do litygacji strategicznej prowadzącej do uzyskania pełniejszej ochrony.

Równoległe prace legislacyjne nad projektem ustawy „o statusie osoby najbliższej w związku i umowie o wspólnym pożyciu”, który najprawdopodobniej zostanie przyjęty przez parlament, ale odrzucony przez Prezydenta, wskazują, że ścieżka legislacyjna do równości małżeńskiej jest obecnie zablokowana. Pierwszy rządowy projekt, który ma na celu zaadresowanie potrzeb par osób tej samej płci, jest rozwiązaniem zachowawczym i niesatysfakcjonującym, oferującym parom jedynie podstawowe zabezpieczenia i ignorującym istnienie rodzin z dziećmi. Z perspektywy celu strategicznego może być

Diagnoza sytuacji pod kątem ryzyk

przeszkodą do wytworzenia woli politycznej wśród środowisk, które będą traktować go jako wystarczające i finalne rozwiązanie blokujące drogę do małżeństw.

Szok wywołany przez sukces litygacji i respektowanie wyroków sądów przez część polskiego rządu sprawił, że przeciwnicy równości małżeńskiej przekierowują obecnie debatę publiczną na kwestie rodzicielstwa i interpretacji artykułu 18 Konstytucji jako rzekomego zakazu równości małżeńskiej. Z jednej strony środowiska radykalnie prawicowe ponownie podnoszą kwestię wychowania dzieci przez pary osób tej samej płci jako instrument zarządzania uprzedzeniami i wywoływanymi przez nie lękami. Pomysły zakazu adopcji przez pary osób tej samej płci na drodze ustawowej pojawiają się również wśród konserwatystów koalicji rządowej. Z drugiej strony utrwalona przez ostatnie kilkadziesiąt lat narracja o niekonstytucyjności małżeństw innych niż związek kobiety i mężczyzny umożliwia politykom prawicowym i centroprawicowym kwestionowanie wyroków i idei równości małżeńskiej w Polsce jako takiej.

Spodziewamy się utrzymania i ewentualnego wzmocnienia tych trendów w kolejnych latach. Ich intensywność i trwałość będzie zależna od zmian w sytuacji polityczno-społecznej, międzynarodowej i technologicznej. Na kolejnych stronach skupiamy się na ryzykach związanych z tymi zmianami.

Czynniki polityczne

Ścieżka legislacyjna do równości małżeńskiej jest obecnie zablokowana na dwóch poziomach, parlamentarnym i prezydenckim. W koalicji rządowej nie istnieje większość konieczna do przegłosowania nawet związków partnerskich. Z kolei prezydent wywodzący się ze środowisk radykalnie prawicowych prezentuje wrogą postawę wobec praw społeczności LGBT+.

Okno legislacyjne może otworzyć się po wyborach prezydenckich w 2030 roku i parlamentarnych w 2031 roku. W przypadku – odpowiednio – utrzymania lub dojścia do władzy środowisk skrajnie prawicowych kolejna zmiana legislacyjna będzie możliwa dopiero w 2035 roku.

Dodatkowym istotnym czynnikiem jest przedłużający się kryzys praworządności prowadzący do upolitycznienia najwyższych sądów w Polsce. Z tej perspektywy kluczowa rola Trybunału Konstytucyjnego jako podmiotu, który może zablokować wprowadzenie równości małżeńskiej po przyjęciu ustawy przez parlament i podpisaniu jej przez prezydenta, jest wypadkową sytuacji politycznej.

Kluczowe czynniki polityczne:

- Utrzymująca się głęboka polaryzacja sceny politycznej prowadząca do upolitycznienia całego aparatu państwa, a w efekcie kryzysu instytucji publicznych, przede wszystkim systemu sądownictwa.
- Tradycja instrumentalnego wykorzystywania kwestii praw osób LGBT+ przez ugrupowania prawicowe jako narzędzia do wzmocnienia „bazy”, czyli zapewniania sobie poparcia części społeczeństwa najbardziej podatnej na uprzedzenia.
- Stagnacja w dziedzinie praw osób LGBT+ wywołana wieloletnim „duopolem”, czyli dominacją dwóch partii politycznych ignorujących lub zwalczających osoby LGBT+ – Koalicji Obywatelskiej oraz Prawa i Sprawiedliwości.
- Wzrost poparcia społecznego dla ugrupowań skrajnie prawicowych i nacjonalistycznych napędzany znużeniem dwiema największymi partiami oraz kampaniami dezinformacyjnymi bazującymi na uprzedzeniach wobec osób LGBT+, osób z Ukrainy, osób migranckich, Muzułmanów, Żydów i innych grup.

Diagnoza sytuacji pod kątem ryzyk

- Marginalizacja zagadnień związanych z prawami człowieka w dyskursie publicznym jako nieistotnych z perspektywy interesów partii politycznych i pozyskiwania poparcia społecznego.
- Postępująca wulgaryzacja dyskursu politycznego oraz oparcie strategii politycznych na narracjach populistycznych, antyintelektualizmie i otwartym kwestionowaniu instytucji demokratycznego państwa prawa.
- Powiązanie pojęcia patriotyzmu z nacjonalizmem, nastrojami antyeuropejskimi i w efekcie prorosyjskimi, również w wyniku wojny informacyjnej prowadzonej przez Rosję w związku z jej agresją na Ukrainę.
- Przesuwanie się politycznego centrum w kierunku skrajnej prawicy zwłaszcza w obszarze wolności obywatelskich i praw człowieka.

Czynniki społeczne

Szybka ewolucja postaw społecznych wobec osób LGBT+ w Polsce od dominującej niechęci do częściowej akceptacji jest faktem. Jednocześnie pomimo potwierdzonego badaniami trendu wzrostu poparcia dla postulatów społeczności, część społeczeństwa nastawiona wrogo jest wciąż wystarczająco liczna, aby uzasadniać działania polityczne wymierzone przeciwko osobom LGBT+. Z kolei zmiany technologiczne w dziedzinie komunikacji i mediów oraz kampanie dezinformacyjne inspirowane przez środowiska skrajnie konserwatywne i fundamentalistyczne – również spoza Polski – prowadzą do erozji postaw akceptacji wśród najmłodszych grup społecznych.

Zjawiska te są powiązane z szerszym trendem rozpowszechnienia postaw nacjonalistycznych i ksenofobicznych w polskim społeczeństwie. Widoczny w Polsce i na świecie wzrost populizmu w wydaniu regresywnym i autorytarnym w życiu politycznym zachodzi równoległe do analogicznych zmian w życiu społecznym. W efekcie polaryzacja polityczna napędza polaryzację społeczeństwa, wzmacniając postawy skrajnie wrogie i redukując „ruchomy środek”, czyli grono osób niezdecydowanych.

Postępująca sekularyzacja polskiego społeczeństwa prowadzi do ograniczenia wpływów kościoła katolickiego, a więc osłabienia wpływu działań tej instytucji wymierzonych przeciw osobom LGBT+. Jednocześnie wciąż silne są wykluczające postawy fundamentalistyczne oparte na narracjach tradycjonalistycznych i populistycznych.

Kluczowe czynniki społeczne:

- Z powodu strategicznej pozycji Polski w konflikcie rosyjsko-europejskim i amerykańsko-europejskim polskie społeczeństwo jest jednym z priorytetowych celów propagandy i dezinformacji skrajnie prawicowych ośrodków z tych krajów.
- Gwałtowna zmiana krajobrazu mediów tradycyjnych i społecznościowych z powodu wprowadzenia narzędzi AI ułatwia prowadzenie kampanii dezinformacyjnych na niespotykaną wcześniej skalę.
- Upolitycznienie kwestii praw osób LGBT+ i ogólniej praw człowieka sprzyja wykorzystywaniu tych tematów w negatywnych kampaniach wyborczych.

Diagnoza sytuacji pod kątem ryzyk

- Względna normalizacja kwestii ochrony prawnej par osób tej samej płci doprowadziła do przesunięcia narracji przeciwników równego traktowania osób LGBT+ na kwestię rodzicielstwa, konstytucyjności małżeństwa oraz samostanowienia o własnej tożsamości płciowej.
- Do Polski dociera trend wzmacniania postaw transfobicznych w społeczeństwach europejskich, a zwłaszcza anglosaskich, napędzany dezinformacją i kampaniami politycznymi.
- Istnieje ryzyko wewnętrznego rozbitcia społeczności LGBT+ w imię emancypacji osób homo- i biseksualnych kosztem osób transpłciowych i queer.
- Rosnąca popularność narracji budujących negatywny obraz Unii Europejskiej w polskim społeczeństwie sprzyja osłabieniu wpływu wspólnoty na opinię publiczną i instytucje w Polsce, zwłaszcza w obszarze wartości demokratycznych, praworządności i państwa prawa.
- Kopiowanie narracji amerykańskiej skrajnej prawicy w ekosystemie medialnym w Polsce kształtuje fobiczne postawy, zwłaszcza wśród młodych mężczyzn.
- słabnący wpływ wizji modernizacji Polski, w której ochrona prawna osób LGBT+ jest częścią standardowych rozwiązań nowoczesnego, europejskiego państwa i celem aspiracji polskiego społeczeństwa
- Wysoka akceptacja społeczna dla łamania praw człowieka przez Polskę wobec migrantów przekraczających wschodnią granicę.

Czynniki międzynarodowe

Pełnoskalowa wojna wywołana agresją Rosji na Ukrainę, radykalnie prawicowy zwrot polityki Stanów Zjednoczonych w trakcie drugiej prezydentury Donalda Trumpa oraz wzrost popularności skrajnej prawicy w krajach Unii Europejskiej to trzy główne czynniki międzynarodowe kształtujące sytuację w Polsce. Wpływają one na debatę publiczną, a w efekcie nastroje społeczne i postawy wobec osób LGBT+ w Polsce, a także na narracje i działania decydentów. Międzynarodowa koordynacja działań skrajnej prawicy, upowszechnienie kampanii dezinformacyjnych jako narzędzia wojny hybrydowej, globalizacja kultury masowej (zwłaszcza kultury amerykańskiej) oraz upolitycznienie amerykańskich platform mediów społecznościowych mają bezpośrednie przełożenie na Polskę. Obraz ten dopełnia zachowawcza polityka Unii Europejskiej, której władze (Komisja Europejska) nie forsują działań na rzecz praw osób LGBT+ i szerszej praw człowieka w obawie przed pogłębieniem wewnętrznych podziałów między krajami członkowskimi. Lukę tę wypełnia coraz śmielsze działanie sądów międzynarodowych – Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Najważniejsze czynniki międzynarodowe wpływające na sytuację w Polsce:

- Agresywna, militarystyczna postawa Rosji i Stanów Zjednoczonych przy załamaniu historycznego sojuszu USA z krajami Europy prowadzi do szerszego kryzysu porządku międzynarodowego.
- Kryzys systemu prawa międzynarodowego i erozja instytucji stojących na jego straży uwidoczniła w nieadekwatnej reakcji społeczności międzynarodowej na przykłady rażącego łamania praw człowieka przez Rosję, Izrael i Stany Zjednoczone.
- Oparcie polaryzacji na idei „wojny kulturowej”, czyli odrzuceniu idei postępu rozumianego jako emancypacja grup historycznie marginalizowanych w imię powrotu do tradycyjnej hierarchii dominacji mężczyzn nad kobietami, osób białych nad niebiałymi, osób heteronormatywnych i cisplciowych nad osobami LGBT+.
- Ogólnoświatowy wzrost poparcia dla populistycznych partii skrajnie prawicowych, wrogich wobec idei praw człowieka i demokracji liberalnej opartej na rządach prawa

Diagnoza sytuacji pod kątem ryzyk

- Koordynacja i finansowanie działań politycznych i kampanii dezinformacyjnych przez środowiska radykalnie prawicowe z USA i Rosji oraz wspieranie partii faszystujących w Europie – w tym w Polsce – przez władze amerykańskie i rosyjskie.
- Widoczne wpływy polaryzujących narracji stosowanych przez skrajną prawicę w Rosji i Stanach Zjednoczonych na strategię polityczne ugrupowań w Polsce.
- Spowolnienie lub zatrzymanie trendu równouprawnienia osób LGBT+ w kolejnych krajach świata przy jednoczesnym wzroście liczby oddolnych inicjatyw i samoorganizacji społeczności na całym świecie.
- Pasywność władzy wykonawczej przy jednoczesnym zwiększeniu aktywności sądowniczej Unii Europejskiej w obszarze równego traktowania osób LGBT+.
- Powoli ewoluujące orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka zmierzające do wytworzenia linii orzeczniczej przyznającej parom osób tej samej płci prawo do małżeństwa jako podstawowe prawo człowieka.

Czynniki technologiczne

Rozwój tak zwanej „sztucznej inteligencji” (AI) i ewolucja mediów społecznościowych w kierunku masowego pozyskiwania danych i zautomatyzowanego tworzenia treści służących manipulacji grupami odbiorców definitywnie zmieniły sposób prowadzenia debaty publicznej.

Proces ten ma zarazem wymiar polityczny: amerykańskie firmy tworzące narzędzia AI i prowadzące globalne platformy społecznościowe coraz bardziej otwarcie wchodzą w sojusz ze prawicowymi i skrajnie prawicowymi środowiskami politycznymi, wzmacniając zależności między światem biznesu i decydentami. Technologia stała się codziennym narzędziem walki politycznej – od manipulacji opinią publiczną, przez tworzenie i wzmacnianie polaryzującej dezinformacji osłabiających tradycyjne instytucje demokratycznego państwa, po wpływanie na wyniki wyborów przy pomocy masowych kampanii adresowanych do najbardziej podatnych grup odbiorców.

W efekcie czynniki technologiczne wpływają na degradację jakości mediów jako kanałów dostępu do informacji, często uniemożliwiają zachowanie konsensusu odnośnie faktów, co prowadzi do erozji zaufania i więzi społecznych.

Kluczowe czynniki technologiczne to:

- Powszechny dostęp do narzędzi AI umożliwia masową produkcję treści dezinformacyjnych na niespotykaną wcześniej skalę w mediach społecznościowych i całym internecie.
- Celowa deregulacja i ograniczanie mechanizmów kontroli zapobiegających rozpowszechnianiu dezinformacji i treści nawołujących do nienawiści przez platformy społecznościowe (zwłaszcza Facebook i Twitter/X).
- Celowa promocja treści nienawistnych i dezinformacji przez platformy społecznościowe.
- Ograniczanie organicznego dostępu do treści w mediach społecznościowych poprzez coraz bardziej selektywny algorytm wymuszający odpłatną promocję treści.

Diagnoza sytuacji pod kątem ryzyk

- Ograniczanie widoczności stron internetowych poprzez zastąpienie klasycznego modelu działania wyszukiwarek internetowych syntetycznymi opracowaniami generowanymi przez narzędzia AI.
- Automatyczna i celowa promocja treści skrajnie uproszczonych i wzbudzających najsilniejsze reakcje emocjonalne kosztem komunikatów bardziej złożonych, zniuansowanych i opartych na rzetelnych danych.
- Antyintelektualizm i upowszechnienie teorii spiskowych oraz treści wzmacniających uprzedzenia poprzez wynikający z działania algorytmu mechanizm baniek informacyjnych.
- Kryzys mediów tradycyjnych i zanikanie klasycznego modelu dziennikarstwa opartego na pogłębionych analizach na rzecz modelu influencerów tworzących spersonalizowane komunikaty zaspokajające potrzeby emocjonalne konkretnej widowni.
- Handel danymi gromadzonymi przez platformy społecznościowe w celu tworzenia masowych, spersonalizowanych kampanii dezinformacyjnych na potrzeby kampanii wyborczych
- Pogłębiająca się degradacja i malejące znaczenie mediów społecznościowych, które dekadę wcześniej były podstawowymi miejscami prowadzenia komunikacji i budowania społeczności (Facebook, Twitter/X).
- Techniczne ograniczenia, słabnące zasięgi i wzrost udziału nieorganicznego ruchu w mediach społecznościowych negatywnie wpływające na skuteczność zbierania funduszy.

Cel strategiczny

Strategia zakłada jeden główny cel: trwałe wprowadzenie w Polsce równości małżeńskiej na drodze ustawowej. Wyznacza również cele operacyjne, które wskazują kierunki działań niezbędnych do osiągnięcia celu głównego.

Podobnie jak w przypadku poprzedniej *Strategii*, postulat równości uznajemy za nieredukowalny i niezależny od innych, pokrewnych lecz z definicji dyskryminujących rozwiązań prawnych, oferujących jakąś formę ochrony prawnej parom osób tej samej płci i zakładanym przez nie rodzinom. Realizacja *Strategii* ma doprowadzić do umożliwienia osobom LGBT+ zawierania małżeństw w Polsce.

Opierając się na ewaluacji poprzedniej *Strategii* – przede wszystkim niewątpliwym sukcesie w obszarze podnoszenia poparcia społecznego, a zarazem jednoznacznej porażki w zakresie woli politycznej – oraz realnych osiągnięciach litygacyjnych, wyznaczamy cztery obszary działań operacyjnych.

Cele operacyjne

Przedstawione tu cele operacyjne określają główne obszary działania Stowarzyszenia przez najbliższe 10 lat. Każdy z celów definiujemy w postaci wizji, czyli opisu stanu, który chcemy osiągnąć. Towarzyszą im przykładowe działania oparte na wnioskach z ewaluacji i diagnozy uwzględniające dodatkowo szanse, które dostrzegamy w momencie tworzenia Strategii.

1. Wytworzenie linii orzecniczej na rzecz wprowadzenia równości małżeńskiej

WIZJA

Sukcesy litygacyjne doprowadziły do ustalenia linii orzecniczej wskazującej na konieczność uregulowania kwestii małżeństw drogą ustawową.

Dotychczasowe zwycięstwa w sprawach dotyczących ochrony prawnej par osób tej samej i wychowywanych przez nie dzieci w sądach międzynarodowych i krajowych wskazują na duży potencjał tego rodzaju działań. Traktujemy litygację jako narzędzie zmiany, którego efekty wykraczają poza rzeczywistość prawną. Każdy wyrok ma potencjał komunikacyjny i perswazyjny (pomaga w podnoszeniu świadomości i wzmacnianiu postaw akceptacji) oraz rzeczniczy (jest narzędziem wywierania presji na polityków i decydentów).

Z perspektywy celu strategicznego wyróżniamy trzy kluczowe obszary litygacyjne i jeden obszar poboczny. Pomyślnie wyroki w tych obszarach powinny doprowadzić do zaistnienia w polskim systemie prawnym par małżonków oraz rodziców tej samej płci, wzmacniając zarazem inkluzywną interpretację Konstytucji RP – zwłaszcza artykułu 18 – jako dokumentu chroniącego wszystkie rodziny.

Cele operacyjne

Działania litygacyjne mają też duży potencjał budowania społeczności, pozyskiwania osób sojusznicznych oraz aktywizacji obu tych grup w działania na rzecz równości małżeńskiej. Każda planowana sprawa jest okazją do rekrutacji i przedstawienia opinii publicznej zarówno osób LGBT+, które walczą o godne traktowanie w sądach, jak i wspierających je osób prawniczych. Z kolei uzyskane wyroki i orzeczenia dają okazję do edukacji środowiska prawniczego i pozyskania w tym gronie osób sojusznicznych, które mogą być aktywizowane do działań o celu rzeczniczych – kampanii społecznych i bezpośrednich kontaktów z decydentami.

1.1 Uznawanie małżeństw zawartych za granicą

Procedura transkrypcji zagranicznych aktów małżeństw par osób tej samej płci w Polsce jest jasna i powszechnie dostępna.

1.2 Ochrona prawna par, które pobrały się za granicą

Transkrypcja zagranicznych małżeństw par osób tej samej płci wywołuje skutki prawne w Polsce. Istnieją stabilne ścieżki administracyjne umożliwiające ich skuteczne egzekwowanie.

1.3 Uznawanie rodzicielstwa i ochrona prawna rodzin

Skuteczna litygacja doprowadziła do uznania w Polsce rodzicielstwa par osób tej samej płci, których dziecko urodziło się za granicą. Powszechnie dostępne procedury administracyjne umożliwiają transkrypcję zagranicznych aktów urodzenia i nadanie dziecku numeru PESEL. Rodziny z dziećmi korzystają z należytej im ochrony prawnej.

1.4 Utrwalenie inkluzywnej interpretacji Konstytucji

Seria orzeczeń doprowadziła do utrwalenia interpretacji Konstytucji RP jako dokumentu, który nie tylko nie zabrania równości małżeńskiej, ale wręcz nakazuje państwu ochronę rodzin tworzonych przez pary osób tej samej płci.

Przykładowe działania:

- rozszerzenie formuły działania Funduszu Prawo Nie Wyklucza o regularne wsparcie litygacji strategicznych,
- litygacja strategiczna w celu uzyskania powszechnego dostępu do procedury transkrypcji zagranicznych małżeństw,
- litygacja strategiczna w celu zabezpieczenia konkretnych skutków prawnych zagranicznych małżeństw w Polsce w obszarze poszczególnych praw małżeńskich,
- litygacja w celu uzyskania pełnej ochrony par i rodzin w przypadku przyjęcia słabszych rozwiązań legislacyjnych,
- kontynuacja litygacji strategicznej „Pozwy małżeńskie”, której celem jest zniesienie konieczności rozwodu w przypadku tranzyjacji prawnej jednego z małżonków,
- kampanie rzecznicze wywierające presję na władze centralne – ministerstwa i agencje rządowe – odpowiedzialne za zabezpieczenie dostępu do procedury transkrypcji oraz skutków prawnych zagranicznych małżeństw,
- zbudowanie bazy argumentacji prawnej oraz orzeczeń i uzasadnień wyroków wskazujących na dopuszczalność i konieczność wprowadzenia ochrony prawnej par osób tej samej płci,
- rekrutacja społeczności osób LGBT+ i osób prawniczych gotowych do podjęcia działań litygacyjnych oraz przygotowanie i angażowanie ich w działania komunikacyjne i rzecznicze – kampanie społeczne i kontakty z decydentami,
- kampanie skierowane do środowisk prawniczych – również sędziowskich – i akademickich edukujące te grupy w temacie pozyskanych orzeczeń i popularyzujące ich inkluzywną argumentację.

2. Zbudowanie ruchu społecznego

WIZJA

Luźna koalicja osób i organizacji LGBT+ i sojusznicznych oraz sprzyjających instytucji, mediów, środowisk akademickich i prawniczych wywiera skuteczną presję na polityków.

Formuła działań na rzecz wzmocnienia społeczności przyjęta w poprzedniej Strategii zasadzała się na rozwoju i konsolidacji potencjału organizacji LGBT+ jako głównych aktorów zmiany. Nowy etap pracy na rzecz równości małżeńskiej wymaga priorytetyzacji skali i zasięgu działań, a więc rozszerzenia tej formuły i uznania innych podmiotów za równie ważne dla osiągnięcia celu. Wielość i różnorodność głosów – nazywanych na potrzeby Strategii „postańcami” – umożliwi skuteczniejsze wywieranie presji na polityków i polityczki, wspierając najtrudniejszy do osiągnięcia cel, jakim jest zbudowanie woli politycznej. Wymaga to wykorzystania szans i potencjałów, które opisujemy w kolejnych akapitach.

Skuteczna popularyzacja idei równości małżeńskiej w Polsce doprowadziła do pojawienia się nowych lokalnych i oddolnych inicjatyw na rzecz tego postulatu. Poparcie deklarują także praktycznie wszystkie organizacje LGBT+ i wiele organizacji społecznych niezajmujących się kwestiami naszej społeczności. Dzięki większej liczbie lepiej przygotowanych merytorycznie dziennikarzy i dziennikarek zdecydowanie poprawiła się jakość dyskursu w mediach tradycyjnych i choć wciąż istnieją media postępujące się dezinformacją i mową nienawiści, nie są one już dominujące. Istotnie zwiększyła się również widoczność osób LGBT+ i sojusznicznych w mediach społecznościowych, a część z nich wykorzystuje swoje platformy do działań samorzeczniczych.

Pomimo ewolucji orzecznictwa i coraz liczniejszych opracowań naukowych i inicjatyw studenckich dyskurs akademicki ewoluuje wolniej niż publiczny. Pomijając największe miasta, w wielu ośrodkach akademickich uznanie praw, a często nawet samej widoczności osób LGBT+, pozostaje kwestią kontrowersyjną. Głos osób eksperckich prezentujących rzetelną i aktualną wiedzę na temat sytuacji naszej społeczności jest bardziej słyszalny w mediach głównego nurtu, lecz wciąż wymaga wzmocnienia. Zaangażowanie innych grup eksperckich i zrzeszeń takich jak towarzystwa naukowe, związki zawodowe

Cele operacyjne

i branżowe jest niskie lub zerowe, co wynika często z braku inicjatyw zmierzających do pozyskania tych sojusznicznych głosów. Wsparcie ze strony sektora biznesowego jest niestabilne i podatne na zmiany sytuacji politycznej w Polsce i na świecie. Po latach dużego zaangażowania międzynarodowych korporacji w działania wspierające tęczę inicjatywy pracownicze i organizacje LGBT+ doszło do ich gwałtownego ograniczenia. Potencjał rzecznicy biznesu pozostaje w większości niewykorzystany.

Z perspektywy celu strategicznego definiujemy trzy główne grupy stanowiące trzon ruchu społecznego na rzecz równości małżeńskiej. Określamy również zbiorczo inne podmioty zdolne do wspierania działań rzeczniczych za pośrednictwem posłańców. Tak rozumiany ruch społeczny ma na celu przede wszystkim budowanie woli politycznej przy jednoczesnym wspieraniu obszaru działań prawnych (osoby i podmioty z ruchu angażują się w litygację) i wpływaniu na podniesienie poparcia społecznego (osoby i podmioty tworzące ruch są nadawcami i uczestniczą w kampaniach społecznych).

2.1 Osoby i organizacje LGBT+ i sojusznice

Osoby i organizacje są w stanie współpracować i koordynować swoje działania na rzecz równości małżeńskiej w kluczowych momentach.

2.2 Środowiska prawne i akademickie

Istnieje grupa autorytetów oraz towarzystw prawnych i akademickich zabierających głos i angażujących się w działania rzecznicze na rzecz równości małżeńskiej.

2.3 Media

Sojusznice media wywierają presję na polityków. Influenserzy i autorytety opinii działają na rzecz równości małżeńskiej i angażują do tego swoich odbiorców i odbiorczynię.

2.4 Inne grupy kluczowe

W kluczowych momentach w działania na rzecz równości małżeńskiej angażują się instytucje publiczne, związki zawodowe, firmy i zrzeszenia branżowe oraz inne inicjatywy społeczne z potencjałem rzeczniczym.

Przykładowe działania:

- opracowanie modelu współpracy z kluczowymi rodzajami postaćów, który określi sposób rekrutacji, przygotowania merytorycznego i koordynacji lub wsparcia ich kontaktów z decydentami,
- opracowanie modelu pracy luźnej koalicji osób i podmiotów zrzeszonych w ruchu, który określi sposób rekrutacji, sieciowania, wymiany doświadczeń i ewentualnej koordynacji ich działań,
- wykorzystanie potencjału rzeczniczego Funduszu Prawo Nie Wyklucza w oparciu o dotychczasowe działania sieciujące osoby sojusznice ze środowisk prawnych,
- przygotowanie materiałów i wydarzeń edukacyjno-informacyjnych dla konkretnych środowisk eksperckich – w tym prawniczych i akademickich – i branżowych oraz mediów i influencerów,
- nawiązanie i utrzymywanie relacji z kluczowymi osobami eksperckimi i influencerami, aby przygotować ich do roli postaćów w kampaniach rzeczniczych i społecznych,
- rekrutacja osób LGBT+ oraz sojusznicy reprezentujących konkretne podgrupy – rodzice i dzieci z tęczy rodzin, rodzice i krewni osób LGBT+, osoby LGBT+ z konkretnych grup zawodowych, zaskakujący sojusznicy – i przygotowanie ich do roli postaćów w kampaniach rzeczniczych i społecznych,
- sformułowanie czytelnej oferty działań rzeczniczych dla innych grup kluczowych obejmującej kilka rodzajów zaangażowania – od najbardziej przystępnych po najbardziej ambitne,
- regularne tworzenie i rozpowszechnianie wśród osób i podmiotów zrzeszonych w ruchu przystępnych materiałów edukacyjno-informacyjnych i manuali dobrych praktyk rzeczniczych,
- informowanie o działaniach i sukcesach rzeczniczych postaćów za pośrednictwem kanałów komunikacyjnych stowarzyszenia.

3. Zwiększenie poparcia społecznego

WIZJA

Regularne kampanie społeczne i działania postaćów prowadzą do podniesienia poparcia społecznego dla równości małżeńskiej do 60% i zapobiegają spadkowi poniżej 50%.

Niewątpliwy sukces dotychczasowych działań komunikacyjno-kampanijnych doprowadził do upowszechnienia idei równości małżeńskiej i osiągnięcia wysokiego poziomu poparcia społecznego dla tego postulatu. Jednocześnie wzrost polaryzacji dyskursu i postaw społecznych powiązany z gwałtownymi zmianami technologicznymi w obszarze mediów doprowadził do skurczenia się ruchomego środka, czyli osób deklarujących postawy obojętne. Dalsze podnoszenie poziomu poparcia społecznego wymaga zatem stopniowej zmiany postaw osób deklarujących słaby sprzeciw najpierw w kierunku podstaw obojętnych, a następnie słabego poparcia. Wymaga to zaangażowania do kampanii społecznych nowych rodzajów postaci zdolnych do zmiany postaw tradycjonalistycznych grup docelowych.

Ponieważ wysoki wpływ poparcia społecznego nie przekładał się do tej pory na budowanie woli politycznej, niezbędne jest także zwiększenie liczby osób deklarujących zdecydowane poparcie dla równości, a następnie aktywizacja tych osób do udziału w kampaniach rzeczniczych i roli postaci. Klasyczny model kampanii społecznej realizowany do tej pory musi zatem zostać zmieniony na rzecz kampanii angażujących, oferujących konkretne działania i wzmacniających poczucie uczestnictwa i własności tematu. Oznacza to również regularną mobilizację osób przekonanych do działań o charakterze stricte rzeczniczym dostosowanych do poziomu ich zaangażowania.

Stan debaty publicznej w momencie powstawania Strategii pokazuje, że pomimo normalizacji postulatu równości małżeńskiej temat adopcji i wychowania dzieci przez pary osób tej samej płci pozostaje mało zrozumiały dla znacznej części polskiego społeczeństwa. Sprzyja to instrumentalnemu wykorzystywaniu go przez polityków radykalnie wrogich społeczności LGBT+, co sprzyja utrwalaniu uprzedzeń i dalszej stygmatyzacji tęczy rodzin. Jednocześnie prowadzona przez wiele lat praca z mediami i politykami przynosi owoce również tutaj i dyskurs demonizujący rodzicielstwo par osób tej samej płci jest coraz częściej równoważony przez głosy humanizujący tęczy rodziny.

Cele operacyjne

Z perspektywy strategicznej wyróżniamy zatem dwa cele ilościowe będące kontynuacją założeń poprzedniej Strategii oraz trzeci cel dotyczący konkretnie kwestii rodzicielstwa i adopcji. W nowym ujęciu kampanie zmierzające do zwiększenia poparcia społecznego mają na celu budowanie woli politycznej i są ściśle powiązane z obszarem tworzenia ruchu społecznego, z którego rekrutowani są postaćnicy – nadawcy w kampaniach.

3.1 Poszerzanie i pozyskiwanie ruchomego środka

Kampanie skierowane do osób deklarujących postawy tradycyjalistyczne poszerzają grupę osób niezdecydowanych oraz zwiększają grupę osób deklarujących słabe poparcie dla równości małżeńskiej.

3.2 Wzmocnienie i aktywizacja sprzyjającej większości

Kampanie angażujące zwiększają odsetek osób zdecydowanie popierających równość małżeńską do 40%. Kampanie rzecznicze adresowane do tej grupy aktywizują je do działania w kluczowych momentach.

3.3 Podniesienie poparcia społecznego dla rodzicielstwa i adopcji

Kampanie edukacyjne i rzecznicze prowadzą do demitologizacji tęczowego rodzicielstwa i podniesienia poziomu poparcia dla adopcji do przynajmniej 50%.

Przykładowe działania:

- prowadzenie kampanii łączących komunikację opartą o techniki twarde (fakty i dane) i miękkie (historie ludzi),
- przygotowanie i regularna publikacja prostych i łatwo dostępnych treści o charakterze factcheckingowym,
- dostosowanie metod i kanałów komunikacji Stowarzyszenia do zmieniających się sposobów funkcjonowania platform społecznościowych i wyszukiwarek internetowych: optymalizacja stron internetowych, priorytetyzacja treści wideo, guerilla marketing, angażowanie influencerów i influencerserek,
- jasna komunikacja postulatu równości małżeńskiej jako celu niezależnego od innych form regulacji prawnych takich jak związki partnerskie,
- angażowanie w roli postaćów nieoczywistych sojuszników z grup, które do tej pory nie wyrażały poparcia dla równości małżeńskiej lub robiły to sporadycznie: sportowców, osób starszych, liderów i liderów małych społeczności lokalnych, małych przedsiębiorców i przedsiębiorczyń, osób żyjących w regionach kojarzonych z postawami konserwatywnymi,
- przygotowanie kampanii na rzecz praw rodzicielskich i adopcji angażujących do roli postaćów osoby pracujące z dziećmi z tęczy rodzin, babcie i dziadków, nauczycieli i nauczycielki, pracowników i pracowniczek placówek opiekuńczo-wychowawczych, psychologów i psycholożki oraz influencerów i influencerski zajmujące się tematem wychowania dzieci,
- rekrutacja i zaangażowanie do roli postaćów dorosłych dzieci z tęczy rodzin,
- regularna praca informacyjno-edukacyjna z mediami tradycyjnymi i influencerami z platform społecznościowych priorytetyzuje częstą i zwięzłą komunikację z tymi grupami,
- regularne prowadzenie własnych badań sondażowych i fokusowych – i monitoring badań zewnętrznych – sprawdzających poziom poparcia dla równości małżeńskiej oraz wartości kluczowe w komunikacji perswazyjnej na jej rzecz,
- opracowanie modelu współpracy z autorytetami opinii w trakcie kampanii wyborczych, aby podnieść widoczność postulatu równości małżeńskiej i wywierać presję na osoby kandydujące.

4. Wytworzenie woli politycznej

WIZJA

Istnieje ponadpartyjna grupa polityków i polityczek, również na stanowiskach kierowniczych partii, zdecydowanie popierających równość małżeńską i działających na jej rzecz w swoich środowiskach politycznych. Konstytucja staje się argumentem za, a nie przeciw wprowadzeniu równości małżeńskiej.

Długa historia porażek kolejnych projektów ustaw dotyczących ochrony prawnej osób LGBT+ w Polsce wynika z ciągłego braku odpowiednio silnej woli politycznej. Poparcie ze strony pojedynczych partii politycznych lub wręcz pojedynczych posłów i posłanek nie jest wystarczające, aby wprowadzić równość małżeńską w Polsce. Układ sił politycznych w ciągu ostatnich dekad sprawił, że polska klasa polityczna była w stanie zaproponować – lecz nie przyjąć – jedynie zastępcze rozwiązania prawne w postaci ustaw o związkach partnerskich lub umowach notarialnych. Pomimo zmiany nastawienia społecznego partie prawicowe i skrajnie prawicowe demonstrują otwartą wrogość wobec społeczności LGBT+ i idei równego traktowania jako takiej.

Jednocześnie w ciągu ostatnich trzech lat obserwujemy wyraźne zmiany w nastawieniu i sposobie działania znacznej części polityków i polityczek głównego nurtu. Klęska projektów ustaw o związkach partnerskich, złamane obietnice wyborcze partii liberalnych i nieskuteczność partii lewicowych uwidoczniły rosnącą przepaść między klasą polityczną a ich wyborcami i wyborczyniami. Z kolei skuteczna litygacja strategiczna i rozpoczęcie procesu transkrypcji zagranicznych małżeństw w Polsce unaocznili dystans cywilizacyjny między stanem prawnym w Polsce i innych krajach Unii Europejskiej. Partie tradycyjnie nastawione wrogo lub niechętnie do osób LGBT+ rządziej stosują narracje potępiające społeczność jako taką, skupiając się zazwyczaj na dwóch ostatnich kwestiach budzących silne emocje społeczne, czyli rodzicielstwie i adopcji oraz rzekomej potrzebie ochrony konstytucji.

Aby wykorzystać te szanse, konieczne jest poszerzenie dotychczasowego modelu samorzecznictwa, czyli mówienia o prawach osób LGBT+ przede wszystkim głosami organizacji LGBT+, na rzecz szerszego ruchu społecznego i samodzielnych działań rzeczniczych

Cele operacyjne

podejmowanych również często przez osoby i podmioty sojusznicze – również polityków i polityczki. Jak pokazały perypetie wokół rządowego projektu ustawy o związkach partnerskich w latach 2024-2025 warunkiem zaistnienia skutecznej presji wewnątrz klasy politycznej – czyli sytuacji w której politycy przekonują polityków – jest zniwelowanie lęków związanych z utratą konserwatywnych wyborców i wyborczyń. Oznacza to, że osoby domagające się wprowadzenia równości małżeńskiej muszą stać się widocznym i ważnym z perspektywy politycznej elektoratem, o którego poparcie warto zabiegać. Wymaga to ciągłej presji ze strony ruchu społecznego, a zwłaszcza bezpośredniego kontaktu posłańców z politykami i polityczkami. Skuteczność tych działań będzie zależeć od kondycji, liczebności i różnorodności samego ruchu.

Dopiero tak prowadzona praca rzecznicza umożliwi osiągnięcie konkretnych celów i pozyskanie sojuszników równości małżeńskiej na każdym etapie procesu legislacyjnego – od klubów parlamentarnych, przez rząd, po prezydenta. Kluczową rolę odegrają tutaj osoby z kierownictwa poszczególnych partii politycznych, których poparcie jest warunkiem koniecznym nie tylko do złożenia i przyjęcia projektu ustawy o równości małżeńskiej w Sejmie i Senacie, ale również pozyskania podpisu prezydenta. Na tym etapie presja wynikająca z działań ruchu i widocznego w sondażach poparcia społecznego będzie również ważna jak efekty litygacji. Kolejne zwycięstwa w polskich i międzynarodowych sądach doprowadzą do sytuacji, w której w małżeństwa par osób tej samej płci korzystające przynajmniej z częściowej ochrony przestaną być jedynie faktem społecznym, a staną się faktem prawnym. Uregulowanie tej sytuacji na drodze ustawowej stanie się koniecznością.

Z perspektywy celu strategicznego wyróżniamy zatem trzy cele, których realizacja umożliwi wytworzenie woli politycznej, oraz trzy cele, które umożliwią przekucie tej woli w konkretne działania legislacyjne.

4.1 Poszerzenie modelu samorzecznictwa

Model rekrutacji, przygotowania i rzecznictwa posłańców opracowany i realizowany przez Stowarzyszenie prowadzi do zawiązania i poszerzenia stałej grupy sojusznicznych polityków i polityczek oraz osób z ich otoczenia.

4.2 Wzmocnienie presji na decydentów

Konsekwentne kampanie rzecznicze angażują osoby i podmioty z ruchu społecznego w charakterze posłańców. W efekcie temat równości małżeńskiej jest stale obecny w dyskursie politycznym, a presja na decydentów jest stała.

4.3 Świadomy elektorat

Wyborcy i wyborczynie są świadome bezpośredniego wpływu decyzji wyborczych na życie osób LGBT+ w Polsce. Osoby LGBT+ i sojusznice są widocznym i ważnym elektoratem dla polityków i polityczek.

4.4 Sojuszniczy Parlament

Istnieje liczna grupa sojuszniczych posłów i posłanek gotowych do złożenia projektu i poparcia ustawy o równości małżeńskiej oraz działająca na jej rzecz w swoich partiach.

4.5 Sojuszniczy Prezydent

Sukcesy litygacyjne, wysoki poziom poparcia społecznego oraz presja ruchu sprawiają, że poparcie dla równości małżeńskiej przestaje być tabu dla kandydatów na urząd prezydenta.

4.6 Sojuszniczy Trybunał Konstytucyjny

Skuteczna litygacja oraz działania autorytetów prawnych i akademickich prowadzą do upowszechnienia inkluzywnej interpretacji art. 18 Konstytucji RP.

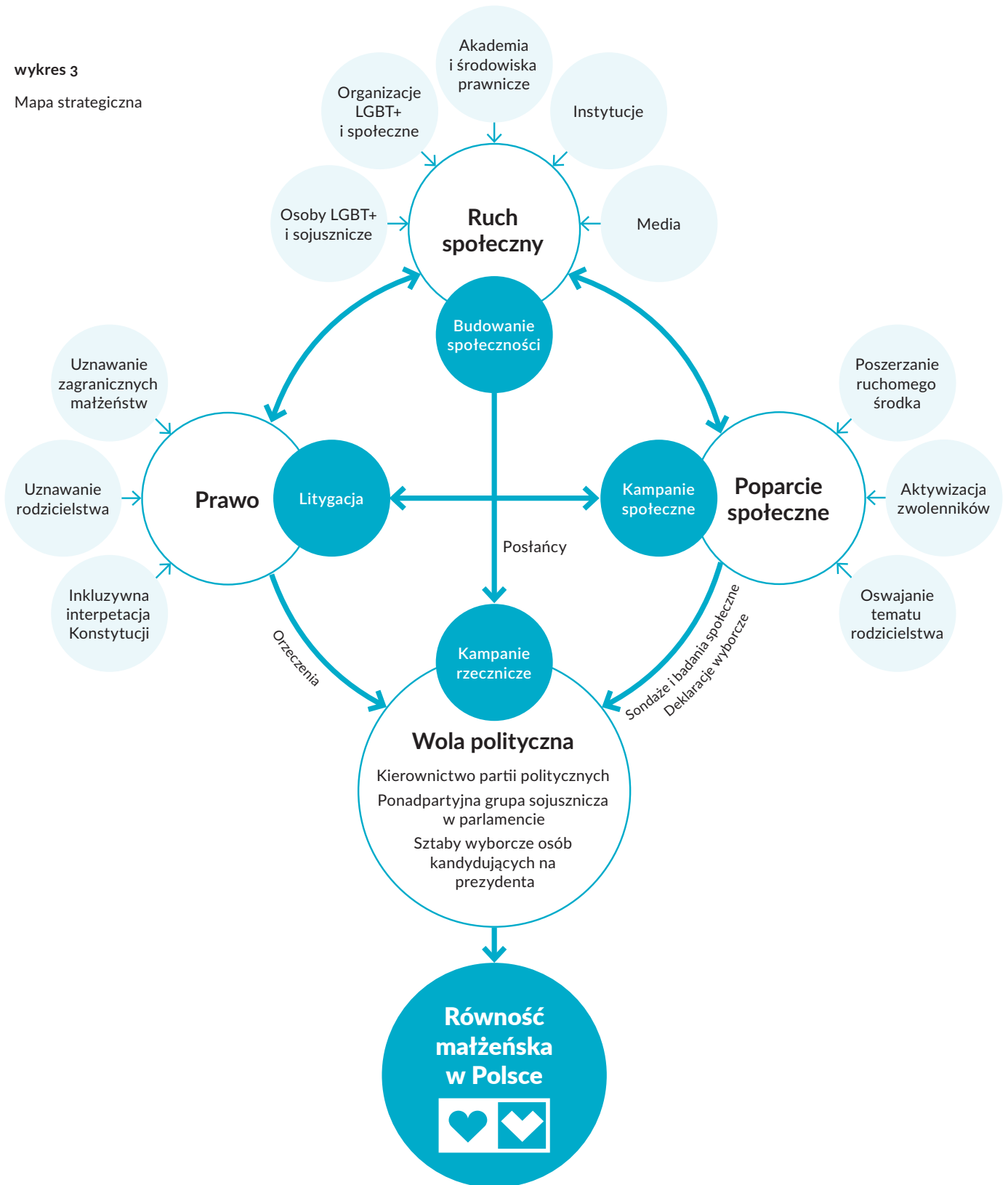
Przykładowe działania:

- Opracowanie modelu pozyskiwania i transparentnej współpracy z sojusznikami politycznymi równości małżeńskiej,
- Organizacja wydarzeń publicznych z sojuszniczymi lub potencjalnie sojuszniczymi politykami i polityczkami oraz kluczowymi postaciami w celu normalizacji postulatu równości małżeńskiej i adopcji oraz podnoszenia ich widoczności w dyskursie publicznym,
- Zawiązanie nieformalnej grupy sojuszników i sojuszniczek równości małżeńskiej i adopcji w parlamencie oraz praca rzecznicza z tą grupą,
- Kampanie rzecznicze oparte na aktywizacji konkretnych grup postaćów kontaktujących się bezpośrednio z politykami ze szczególnym uwzględnieniem ekspertów i ekspertek z dziedziny prawa, nauki, kultury i biznesu,
- Kampanie podnoszące świadomość społeczności LGBT+ i osób sojusznicznych jako świadomych wyborców i wyborczyń,
- Komunikacja rzecznicza skierowana do osób kandydujących na stanowiska polityczne oparta na danych, argumentacji prawnej i świadectwach postaćów,
- Publiczne deklaracje warunkowego poparcia osób kandydujących przez postaćów – zwłaszcza autorytety opinii – o ile podejmą oni działania na rzecz równości małżeńskiej,
- Dedykowane kampanie rzecznicze zmierzające do wpisania równości małżeńskiej z prawem do adopcji do programów kolejnych partii politycznych oraz umów koalicyjnych kolejnych rządów,
- Aktywizacja postaćów ze społeczności LGBT+ i osób sojusznicznych do bezpośrednich kontaktów z postaciami i postankami w celu budowania stabilnej grupy sojuszników i sojuszniczek w parlamencie,
- Regularna praca z mediami w celu utrzymania widoczności postulatu równości małżeńskiej oraz kwestii praw rodzicielskich, zwłaszcza w kluczowych momentach kampanii wyborczych,
- Przygotowanie spójnej argumentacji rzeczniczej na temat konstytucyjności równości małżeńskiej i aktualizowanie jej w oparciu o kolejne orzeczenia sądów.

Cel strategiczny

wykres 3

Mapa strategiczna

Strategia wprowadzenia równości małżeńskiej w Polsce na lata 2026–2035

Strategia wprowadzenia równości małżeńskiej w Polsce na lata 2026–2035 została opracowana przez Stowarzyszenie Miłość Nie Wyklucza przy wsparciu organizacji LGBT+ z całej Polski, uczestniczących w Kongresie Równości Małżeńskiej w kwietniu 2026 r. oraz ekspertek i ekspertów z Freedom to Marry Global.

Strategia jest dokumentem publicznym i będzie wdrażana przez Stowarzyszenie Miłość Nie Wyklucza we współpracy z osobami i podmiotami wspierającymi ideę równości małżeńskiej w Polsce. Mamy też nadzieję, że będzie ona inspiracją dla innych organizacji, grup nieformalnych, instytucji i osób, którym przyświeca ten sam cel.

Opracowanie treści: Hubert Sobecki, Oktawiusz Chrzanowski, Maja Heban, Justyna Jezierska, Idzie Jurczak, Paweł Szamburski, Jakub Urbanik

Projekt graficzny i skład: Marianna Wybieralska

Warszawa 2026

Przygotowane z dumą przez
Stowarzyszenie Miłość Nie Wyklucza

ul. Wspólna 61/102
00-687 Warszawa

kontakt@mnw.org.pl
mnw.org.pl

**Przeznacz darowiznę i pomóż
nam w realizacji strategii.**

**Razem wprowadzimy
równość małżeńską w Polsce!**

Wejdźcie na mnw.org.pl/wspieram

**miłość
nie wyklucza**
STOWARZYSZENIE